19/09/2022

Πρίγκιπος: Η ιστορία του ξύλινου κτηρίου που φιλοξένησε τα ορφανά της Μικρασιατικής Καταστροφής

Πατριαρχεία / Οικουμενικό Πατριαρχείο

Το Ορφανοτροφείο της Πριγκίπου το οποίο φιλοξένησε – από το 1903 μέχρι το 1956 – 5.744 παιδιά από τα οποία τα 1.741 ήταν προσφυγόπουλα και εκατοντάδες ορφανά από την Μικρασιατική Καταστροφή, συμπλήρωσε 119 χρόνια από την ημέρα που ο Οικουμενικός Πατριάρχης Ιωακείμ ο Γ΄ τέλεσε τα εγκαίνια του Εθνικού Ορφανοτροφείου της Πριγκίπου.

Ρεπορτάζ: Σβετλάνα Λεβίτσκι

Το ope.gr με αφορμή τη συμπλήρωση 100 ετών από τη **Μικρασιατική Καταστροφή** αλλά και την απόφαση του **Ανωτάτου Συμβουλίου Μνημείων της Τουρκίας** που έδωσε πριν λίγες εβδομάδες το "πράσινο φως" στο σχέδιο αποκατάστασής του, κάνει αναδρομή στην ιστορία του εμβληματικού ξύλινου κτηρίου που είναι άμεσα συνδεδεμένο με τον **Ελληνισμό της Πόλης** και της **Μικράς Ασίας**

.

Πρόκειται για *“μια κληρονομιά που συνδέεται με την κοινωνική προσφορά της κοινότητας και της Εκκλησίας”,* έχει επισημάνει ο **Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος.**

Αγώνας δρόμου για τη διάσωση του κτιρίου

Το ορφανοτροφείο της **Πριγκίπου** είναι το μεγαλύτερο ξύλινο κτήριο στην **Ευρώπη** και το δεύτερο μεγαλύτερο στον κόσμο και έχει *“βαριά”* ιστορία αφού ξεκίνησε να ανεγείρεται το 1892 ως ξενοδοχείο και στη συνέχεια φιλοξένησε τα ορφανά από την **Μικρασιατική Καταστροφή.**

Κατά τα **Σεπτεμβριανά του 1955** γλίτωσε από το ολοκαύτωμα όταν ένα ελληνόπουλο ύψωσε το ανάστημά του στον μαινόμενο όχλο κυματίζοντας μια σημαία. Τη μεγαλύτερη φθορά όμως έκανε ο χρόνος ο οποίος αμείλικτος έχει αφήσει τα σημάδια του και η φθορά έχει κάνει το σχεδόν καταστροφικό της έργο.

Παρά τα προσκόμματα και τον τιτάνιο αγώνα που έδινε επί δεκαετίες το Οικουμενικό Πατριαρχείο και ο Ελληνισμός ανά τον κόσμο, το ορφανοτροφείο είχε αφεθεί στη φθορά του χρόνου.

Ο δήμος της Κωνσταντινούπολης στήριξε την προσπάθεια για αναστήλωση του κτιρίου, την οποία έχει αγκαλιάσει και το σύνολο των κατοίκων. Ο ίδιος ο δήμαρχος της Πόλης, **Εκρέμ Ιμάμογλου,** πήγε στο κτίριο και επέβλεψε τις μελέτες, ενώ, εμπειρογνώμονες και άλλοι ενδιαφερόμενοι συνδράμουν στη συζήτηση για τη διάσωση του μοναδικού ακινήτου για το οποίο το Φανάρι διαθέτει τίτλους ιδιοκτησίας.

Πρόκειται για ένα δύσκολο εγχείρημα, ειδικά οικονομικά, καθώς το άλλοτε αριστουργηματικό ξύλινο παλάτι, σήμερα έχει αφεθεί στη φθορά του χρόνου. Υπολογίζεται ότι τουλάχιστον 40 εκατομμύρια ευρώ και τέσσερα με πέντε έτη εργασιών θα χρειαστούν για την αποκατάσταση του ορφανοτροφείου, σύμφωνα με έκθεση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕΠ) και της **Europa Nostra**.

“Πράσινο φως” για την αποκατάσταση του Ορφανοτροφείου

Το **Ανώτατο Συμβούλιο Μνημείων της Τουρκίας** ενέκρινε το σχέδιο αποκατάστασης του ιστορικού κτηρίου του Ελληνορθόδοξου Ορφανοτροφείου της Πρίγκηπου. Ο **Λάκης Βίγκας**, συντονιστής της επιτροπής για την αποκατάσταση του Ορφανοτροφείου, δήλωσε ότι οι εργασίες θα ξεκινήσουν στο τέλος του έτους, μετά την έγκριση που δόθηκε στις 25 Αυγούστου 2022.

«Η μεγαλύτερη επιθυμία μας είναι να φτιάξουμε ένα φιλικό προς το περιβάλλον κτίριο που θα προστατεύει τόσο τον πολιτισμό όσο και την αρχιτεκτονική. Είναι ένα φυσικό θαύμα, επομένως θέλουμε να αποκατασταθεί με τρόπο που να σέβεται τη φύση. Για τη φάση υλοποίησης, δημιουργήσαμε μια επιστημονική επιτροπή που περιλαμβάνει αρχιτέκτονες, ειδικούς της ιστορίας της τέχνης και πολιτικούς μηχανικούς. Θα συναντηθούμε με εταιρείες που κρίνονται κατάλληλες από την επιστημονική επιτροπή καθώς ελπίζουμε να ολοκληρώσουμε αυτή τη διαδικασία το συντομότερο δυνατό. Υποθέτω ότι θα ολοκληρωθεί σε ενάμιση χρόνο, εάν υπάρχουν διαθέσιμοι οικονομικοί πόροι», δήλωσε ο κ. **Βίγκας.**

Yetimhane müştemilatı olan okul binasının restorasyon projesi Anıtlar

> Kurulu tarafından onaylandı. Destek veren herkese teşekkürler. pic.twitter.com/IYSxjyMCbd
>
> — Pringipos Orphanage (@pringipos) August 25, 2022

Τον Οκτώβριο του 2021, ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος είχε στην Κωνσταντινούπολη συνάντηση εργασίας με πολυμελή διεθνή ομάδα επιστημόνων, με αντικείμενο τη διάσωση, τα έργα αναστήλωσης και τις δυνατότητες αξιοποιήσεως του ιστορικού Ορφανοτροφείου της Πριγκήπου.

Στη συνάντηση έγινε εκτενής συζήτηση μεταξύ των συμμετεχόντων, οι οποίοι, παρουσίασαν τις προτάσεις τους για τις απαραίτητες εργασίες και τις τεχνικές που θα πρέπει να ακολουθηθούν για τη διάσωση του επιβλητικού ξύλινου κτηριακού συγκροτήματος.

Στις 27 Αυγούστου 2021, είχε προηγηθεί εκδήλωση στο προαύλειο του Ορφανοτροφείου, που διοργάνωσε η αρμόδια επιτροπή του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Σκοπός της συγκεκριμένης εκδήλωσης ήταν να ξεκινήσει διάλογος σχετικά με τις τεχνικές και αρχιτεκτονικές δυνατότητες για την αναστήλωση του ιστορικού κτηρίου και μνημείου.

Ιστορία ποτισμένη με τα δάκρυα των προσφυγόπουλων της Μικράς Ασίας

Το μεγαλύτερο ξύλινο κτήριο της Ευρώπης είναι ένα πενταόροφο ξύλινο οικοδόμημα που άρχισε να χτίζεται το 1892 σε έκταση 26.000 τμ με σκοπό να γίνει

ξενοδοχείο και καζίνο. Ευρωπαίοι τουρίστες έφθαναν στην Κωνσταντινούπολη με το διηπειρωτικό τρένο της **Ευρώπης Οριάν Εξπρές** για να το επισκεφθούν. Μόλις το 1903, το κτίριο λειτουργούσε ως ορφανοτροφείο.

Η γαλλική *«Εταιρεία των Μεγάλων Ευρωπαϊκών Ξενοδοχείων»* με πρόεδρο τον κόμη Maurice de Bochard ανέγειρε το αρχιτεκτονικό δημιούργημα που κόστισε συνολικά 50.000 χρυσές Οθωμανικές λίρες. Είχε περισσότερα από 400 υπερπολυτελή δωμάτια, τραπεζαρίες, αίθουσες συναυλιών, χορού, σαλόνια, τεράστια μαγειρεία με τον πιο σύγχρονο εξοπλισμό γραφεία και άλλους βοηθητικούς χώρους. Και το όνομα αυτού, “Pringipo Palace” ένα ξενοδοχείο με υποδομή για καζίνο, το οποίο όμως δεν λειτούργησε ποτέ.

Λίγα χρόνια αργότερα η **Ελένη Ζαρίφη**, γόνος της οικογένειας των εθνικών ευεργετών αγόρασε το κτήριο από τη γαλλική εταιρεία αντί του ποσού των 3.700 χρυσών οθωμανικών λιρών για να στεγάσει τα ορφανά που ζούσαν στο Μπαλουκλί. Ο σουλτάνος Αμπντούλ Χαμίτ δώρισε όλα τα τέλη μεταβίβασης και τους κτηματικούς φόρους που ξεπερνούσαν τις 1.180 χρυσές λίρες. Επίσης, πρόσφερε 146 λίρες στο ορφανοτροφείο (μια για κάθε παιδί) και διέταξε να δίνονται καθημερινά 7.5 οκάδες κρέατος και ανάλογη ποσότητα ψωμιού.

Το 1915 το κτήριο επιτάχθηκε από τις τουρκικές **Αρχές.** Κατά τη διάρκεια του Α’ **Παγκοσμίου Πολέμου** στέγασε το στρατιωτικό Λύκειο του **Κούλελη**. Τα παιδιά μεταφέρθηκαν στην της **Χάλκη** όπου παρέμειναν μέχρι το 1918. Από εκεί μεταφέρθηκαν στο στην Μονή του Χριστού στην Πρώτη όπου έμειναν για δεκαέξι μήνες.

Το 1918 εγκαταστάθηκαν στο ξύλινο κτήριο Γερμανοί στρατιωτικοί και ένα χρόνο αργότερα Ρώσοι πρόσφυγες οι οποίοι για να ζεσταθούν έκαψαν ακόμη και τα ξύλινα πατώματα. Μετά από περιπλανήσεις τεσσάρων ετών το ορφανά επέστρεψαν στην Πρίγκιπο. Το **ορφανοτροφείο** δεν ήταν πια ίδιο καθώς είχε υποστεί τεράστιες καταστροφές το κόστος των οποίων υπολογιζόταν στις 50.000 χρυσές τουρκικές λίρες. Από το 1942 μέχρι το 1945 το ίδρυμα διεύθυνε η αείμνηστη Αναστασία Νικολαίδου Μαγγίνα, μητέρα του αείμνηστου φωτογράφου του **Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου**, **Νίκου Μαγγίνα.**

Μετά τα **Σεπτεμβριανά του 1955** η παρακμή ήταν ραγδαία και η διαμονή στο κτήριο σχεδόν αδύνατη. Την 5η ξημερώματα 6ης Σεπτεμβρίου ο οργισμένος τουρκικός όχλος ερχόταν να βάλει φωτιά στο κτήριο και να κάψει ζωντανά τα μικρά παιδιά. Ένας μικρός μαθητής, ο 13χρονος **Τζιμουλάκης Χουρμούζης**, βγήκε μπροστά στον όχλο με την τουρκική σημαία την οποία άρχισε να κυματίζει. Η κίνησή του αυτή ήταν ικανή για να κάμψει την οργή τους.

Λίγα χρόνια αργότερα, στις 21 Απριλίου 1964 το τουρκικό υπουργείο Παιδείας διέταξε την εκκένωση του κτηρίου με την δικαιολογία ότι η ξύλινη κατασκευή

ήταν μεγάλος κίνδυνος για την πευκόφυτη περιοχή του νησιού. Χωρίς στέγη έμειναν 167 αγόρια και 47 κορίτσια. Τα παιδιά και οι δάσκαλοι κουβαλούσαν στις πλάτες τους τα κουζινικά και τον εξοπλισμό. Ο δρόμος από το ορφανοτροφείο μέχρι τις μονές του **Χριστού** και του **Αγίου Νικολάου** όπου μεταφέρθηκαν ήταν διάσπαρτος με ρούχα, παπούτσια, βιβλία.

Τα Βακούφια και η δέσμευση της Ελληνικής περιουσίας

Τα Βακούφια είναι η περιουσία των θρησκευτικών ή άλλων ευαγών ιδρυμάτων της Κωνσταντινούπολης. Το 1974 το Ανώτατο Τουρκικό Δικαστήριο με απόφασή του όριζε ότι «η απόκτηση περιουσίας υπό τον μειονοτικών ιδρυμάτων είναι επικίνδυνη για την χώρα». Με βάση αυτή την απόφαση αφαιρέθηκαν όλα τα ακίνητα των μειονοτικών ιδρυμάτων και παραχωρήθηκαν στο τουρκικό κράτος καθώς οι προηγούμενοι ιδιοκτήτες τους είχαν αποβιώσει. Υπολογίζεται ότι δημεύθηκαν περισσότερα από 1.300 ακίνητα.

Ο δικαστικός αγώνας του Οικουμενικού Πατριαρχείου

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης μπροστά από το κτίριο – φωτ. Ν. – Γ. ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ

Το 1964 το τουρκικό κράτος, επικαλούμενο λόγους ασφαλείας, διέταξε την εκκένωση των κτιρίων από το Πατριαρχείο και η μεγάλη πυρκαγιά στη δεκαετία του ’80 του έδωσε τη χαριστική βολή. Η τελευταία πράξη υφαρπαγής του από το τουρκικό δημόσιο γράφτηκε το 1997, οπότε και περιέρχεται στη Γενική Διεύθυνση Βακουφίων.

Από τότε και μέχρι το 2004 ξεκίνησε ο δικαστικός αγώνας του Οικουμενικού Πατριαρχείου με την τουρκική έννομη τάξη. Το 2005 προσέφυγε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που δικαίωσε το Φανάρι σχετικά με το ιδιοκτησιακό δικαίωμα του επί του ορφανοτροφείου της Πριγκήπου, τον Ιούλιο του 2006. Η Τουρκία καταδικάστηκε με απόφαση που εξέδωσε το ΕΔΔΑ, στις 8 Ιουλίου 2008.